

Патріотизм, мова та зовнішньополітичні пріоритети – громадська думка України

Загальнонаціональне дослідження проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 13 по 18 грудня 2019 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2017 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

Для порівняння наводяться дані опитувань, проведених у різні роки Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва з Центром Разумкова та Київським міжнародним інститутом соціології.

Фінансування опитування здійснене в рамках проекту МАТРА Посольства Королівства Нідерландів.

Пресконференція «101-ша річниця Соборності України: що найбільше об'єднує і що роз'єднує українців» проводиться Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва в рамках Програми сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Радою в Україні. Зміст матеріалів заходу є винятковою відповідальністю Ради та його партнерів і не обов'язково відображає погляди Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або уряду США.

- **Основними складовими патріотизму українці вважають передовсім любов до своєї країни (80%), готовність захищати свою країну, якщо треба – зі зброєю (64%), виховання у дітей любові та поваги до своєї країни (58%), дотримання усіх законів країни (56%), знання історії своєї країни, її культури (51%).** Деяко менше громадяни відносять до патріотизму участь у виборах (38%), чесне виконання своїх обов'язків (36%), спілкування державною мовою (35%), сплату належних податків (30%), участь у громадському житті (28%), повагу до влади (26%), а найменше – участь у боротьбі з корупцією та іншими вадами у державі (21%). Серед регіональних відмінностей слід виокремити Західний регіон, де до пріоритетів патріотизму було віднесено спілкування державною мовою (60%), натомість в інших регіонах ця складова мала у громадській думці меншу значущість (32% – у Центральному регіоні, 25% – у Південному та 24% – у Східному). Натомість таку складову, як повага до влади, значно більше відносять до патріотизму в Східному регіоні (42%), ніж у решті (28% у Південному, 20% у Центральному та 16% у Західному). Так само регіонально різниться визнання значущості для патріотизму сплати належних податків: 41% у Східному регіоні, 36% – Південному, 25% – Центральному та 24% – Західному.
- **Абсолютна більшість населення України (75%) вважає себе насамперед громадянами України, регіональну ідентифікацію (належність до регіону, області, міста чи села) як основну обрали значно менше – 16% громадян.** Причому загальнонаціональна ідентифікація переважає в усіх регіонах України: Південному (84%), Центральному (78%), Західному (76%) та Східному (66%). Щоправда, в Східному регіоні 7% вважають себе насамперед громадянами колишнього СРСР. Загальнонаціональна ідентифікація істотно зросла після 2013 року (грудень 2013 р. – 54%, грудень 2014 р. – 73%).
- **У тому, що українська мова є важливим атрибутом незалежності України, згоден 81% громадян (55% – «безумовно» і ще 26% – «скоріше, так»), причому так вважають в усіх регіонах України: Західному (95%), Центральному (86%), Південному (71%), Східному (64%).**

- **Так само абсолютна більшість українців (80%) згодна з тим, що всі керівники держави та державні службовці повинні у робочий час спілкуватися державною мовою** (56% – безумовно згодні та 24% – скоріше згодні). Причому щодо державної мови спілкування державних службовців в робочий час солідарні громадяни усіх регіонів: Західного (96%), Центрального (86%), Південного (71%), Східного (64%).
- Більшість громадян (79%) вважають, що в українських ЗМІ принаймні половина наповнення має бути українською мовою (53% згодні з цим безумовно і ще 26% – скоріше, так), причому ця думка переважає в усіх регіонах: Західному (96%), Центральному (82%), Східному (66%), Південному (63%).
- **Щодо статусу російської мови, більшість українців вважає, що російська мова має вільно використовуватися у приватному житті, але українська залишається єдиною державною** (69%), статус російської мови як офіційної в окремих регіонах України підтримують 15%, а як другої державної, поряд з українською – 12%. Щодо цього питання громадська думка має регіональні відмінності: однозначно обстоюють українську як єдину державну в Західному регіоні (92%), де статус російської мови як офіційної в окремих регіонах підтримують лише 4%, а як другої державної – менше 1%. Явно переважають прихильники української мови як єдиної державної й у Центральному регіоні – 77%, за статус російської як офіційної в регіонах там – 12% і як другої державної – лише 4%. У Південному регіоні статус російської мови як мови повсякденного спілкування, за визнання української як єдиної державної, підтримує 51%, як офіційної в певних регіонах – 27% і як другої державної – 14%. Найбільш значущий статус російської мови підтримують у Східному регіоні, де теж переважає підтримка російської мови як мови спілкування у повсякденному житті за визнання української як державної, але 24% обстоюють можливість російської мови як офіційної в регіонах, а 31% виступає за те, щоб російська мова стала другою державною.
- **Майже дві третини населення (64%) вважають, що головним інтеграційним напрямом України має бути вступ до ЄС**, вступ до Євразійського економічного союзу обстоюють 13%, а 23% певної думки не мають. Найбільше підтримують вступ України до ЄС в Західному (90%) та Центральному (70%) регіонах. На Півдні (44%) та Сході (43%) підтримка членства в ЄС теж переважає, але певна частина мешканців підтримують й вступ до Євразійського економічного союзу (23% на Півдні і 24% на Сході), значна частина своєї думки не визначила (33% на Півдні та 33% на Сході).
- Після 2013 року зросла кількість громадян, які віддають перевагу членству в ЄС – з 46% у грудні 2013 р. до 57% у грудні 2014 р., поступово зростаючи до 64% у грудні 2019 р. Водночас різко зменшилася кількість прихильників вступу до Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану – з 36% у 2013 р. до 16% у 2014 р., надалі продовжуючи знижуватися до 13% у грудні 2019 р.
- **Більше половини населення (51%) вважають, що найкращим варіантом гарантування безпеки для України був би її вступ до НАТО** – це найвищий відсоток за весь час проведення опитувань. Позаблоковий статус України підтримують 26%, а 6% вважають, що потрібний військовий союз з Росією та країнами СНД. Водночас щодо цього питання існують регіональні відмінності: вступ до НАТО майже одностайно підтримують на Заході (80%) і більше половини населення в Центральному регіоні (54%). Натомість на Півдні віддають перевагу нейтральному статусу (42%), так само й на Сході (43%), причому на Сході 13% вбачають гарантію безпеки у військовому союзі з Росією та країнами СНД. Водночас і на Півдні, і на Сході приблизно третина населення (відповідно, 34% і 29%) віддає перевагу членству України в НАТО.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ В ТАБЛИЦЯХ

Як Ви вважаєте, що таке патріотизм? (азначте усе, що вважаєте за потрібне)

1 – любов до своєї країни	80,0
2 – готовність захищати свою країну, якщо треба – зі зброєю	64,2
3 – дотримання усіх законів країни	55,6
4 – сплата належних податків	30,1
5 – участь у виборах	38,1
6 – участь у громадському житті	28,0
7 – знання історії своєї країни, її культури	50,7
8 – спілкування державною мовою	35,4
9 – повага до влади	25,8
10 – виховання у дітей любові та поваги до своєї країни	58,0
11 – чесне виконання своїх обов'язків	35,5
12 – участь у боротьбі з корупцією та іншими вадами у державі	20,8
13 – інше	0,9
14 – важко сказати	2,5

А тепер оберіть з наведеного списку 3 основні, пріоритетні, складові патріотизму

1 – любов до своєї країни	66,8
2 – готовність захищати свою країну, якщо треба – зі зброєю	48,0
3 – дотримання усіх законів країни	34,7
4 – сплата належних податків	9,1
5 – участь у виборах	11,5
6 – участь у громадському житті	8,7
7 – знання історії своєї країни, її культури	23,4
8 – спілкування державною мовою	15,4
9 – повага до влади	7,5
10 – виховання у дітей любові та поваги до своєї країни	34,1
11 – чесне виконання своїх обов'язків	15,0
12 – участь у боротьбі з корупцією та іншими вадами у державі	5,8
13 – інше	0,6
14 – важко сказати	0,9
Не відповіли	2,6

Ким Ви себе в першу чергу вважаєте? (одна відповідь)

1. Мешканцем регіону (області чи кількох областей), де Ви живете	15,6
2. Громадянином України	74,9
3. Представником свого етносу, нації	2,6
4. Громадянином Росії	0,3
5. Громадянином колишнього СРСР	2,7
6. Громадянином Європи	1,2
7. Громадянином світу	1,5
8. Інше	0,1
9. Важко сказати	1,0

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що українська мова є важливим атрибутом незалежності України?

1 – безумовно так	54,8
2 – скоріше, так	26,3
3 – скоріше, ні	9,5
4 – точно, ні	5,7
5 – важко сказати	3,7

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що усі керівники держави і державні службовці повинні у робочий час спілкуватися державною мовою?

1 – безумовно, так	56,2
2 – скоріше, так	24,3
3 – скоріше, ні	9,9
4 – точно, ні	4,9
5 – важко сказати	4,7

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що в українських ЗМІ принаймні 50% наповнення має бути українською мовою?

1 – безумовно, так	52,7
2 – скоріше, так	25,9
3 – скоріше, ні	9,7
4 – точно, ні	5,0
5 – важко сказати	6,7

На Вашу думку, який статус повинна мати російська мова в Україні?

1 – російська мова має вільно використовуватися у приватному житті, але українська залишається єдиною державною	68,5
2 – російська мова має отримати статус офіційної в окремих регіонах України	15,0
3 – російська мова поряд з українською має стати державною по всій Україні	11,5
4 – важко відповісти	5,0

Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? (Дайте лише одну відповідь)

1. Вступ до ЄС	64,2
2. Вступ до Євразійського економічного союзу	12,7
3. Важко відповісти	23,1

Який варіант гарантування безпеки був би, на Вашу думку, найкращий для України?

1. Вступ до НАТО	51,2
2. Військовий союз з Росією та іншими країнами СНД	5,5
3. Військовий союз із США	1,5
4. Позаблоковий статус України	26,1
5. Інше	1,6
6. Важко відповісти	14,1

РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ

Як Ви вважаєте, що таке патріотизм?

	Захід	Центр	Південь	Схід
Любов до своєї країни	85,3	78,0	79,9	78,3
Готовність захищати свою країну, якщо треба - зі зброєю	66,6	66,4	58,5	61,6
Дотримання усіх законів країни	49,9	55,1	68,4	55,6
Сплата належних податків	23,5	24,9	35,7	41,0
Участь у виборах	35,9	33,1	42,8	45,4
Участь у громадському житті	21,2	24,5	33,2	36,7
Знання історії своєї країни, її культури	58,6	49,9	53,5	43,5
Спілкування державною мовою	60,3	31,8	24,6	23,5
Повага до влади	15,5	20,3	27,8	42,1
Виховання у дітей любові та поваги до своєї країни	59,4	53,0	61,7	62,5
Чесне виконання своїх обов'язків	28,2	33,3	36,8	44,5
Участь у боротьбі з корупцією та іншими вадами у державі	17,4	22,0	18,8	22,9
Інше	1,0	1,1	0,7	0,6
Важко сказати	1,0	1,9	3,5	4,2

А тепер оберіть з наведеного списку 3 основні складові патріотизму

	Захід	Центр	Південь	Схід
Любов до своєї країни	71,1	66,8	71,7	67,2
Готовність захищати свою країну, якщо треба - зі зброєю	50,7	51,1	49,4	44,9
Дотримання усіх законів країни	30,3	37,3	47,4	32,6
Сплата належних податків	6,2	9,4	7,1	13,4
Участь у виборах	9,5	13,4	11,6	11,7
Участь у громадському житті	7,6	9,0	11,4	9,1
Знання історії своєї країни, її культури	35,0	23,1	22,8	15,7
Спілкування державною мовою	30,8	16,0	7,8	5,3
Повага до влади	3,3	6,8	8,7	12,7
Виховання у дітей любові та поваги до своєї країни	31,5	35,4	33,2	38,3
Чесне виконання своїх обов'язків	10,4	17,6	9,2	19,5
Участь у боротьбі з корупцією та іншими вадами у державі	4,8	7,2	5,3	5,3
Інше	1,0	0,4	0,4	0,6
Важко сказати	0,2	0,1	0,4	3,1

Ким Ви себе в першу чергу вважаєте?

	Захід	Центр	Південь	Схід
Мешканцем регіону (області чи кількох областей), де Ви живете	17,0	14,4	12,2	17,6
Громадянином України	76,2	77,7	83,6	65,7
Представником свого етносу, нації	2,6	3,3	0,7	2,5
Громадянином Росії	0,5	0,1	0,3	0,3
Громадянином колишнього СРСР	0,5	1,7	1,3	6,8
Громадянином Європи	1,1	0,6	0,0	2,7
Громадянином світу	1,2	1,0	0,7	2,9
Інше	0,0	0,0	0,7	0,2
Важко сказати	1,0	1,2	0,3	1,1

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що українська мова є важливим атрибутом незалежності України?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>
Безумовно так	84,8	55,4	39,0	34,4
Скоріше, так	11,1	31,8	31,8	29,3
Скоріше, ні	2,1	7,3	16,5	16,1
Точно, ні	0,5	2,5	4,3	15,4
Важко сказати	1,4	3,0	8,4	4,7

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що усі керівники держави і державні службовці повинні у робочий час спілкуватися державною мовою?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>
Безумовно так	83,4	58,8	36,8	36,9
Скоріше, так	12,0	26,8	33,9	27,4
Скоріше, ні	3,1	7,8	17,2	15,8
Точно, ні	0,5	2,5	3,4	13,0
Важко сказати	1,0	4,1	8,7	6,9

Чи погоджуєтесь Ви з твердженням, що в українських ЗМІ принаймні 50% наповнення повинно бути українською мовою?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>
Безумовно так	84,6	53,6	27,7	34,3
Скоріше, так	11,6	27,9	35,7	31,4
Скоріше, ні	1,7	8,7	15,9	15,5
Точно, ні	0,5	3,4	5,9	10,8
Важко сказати	1,7	6,4	14,8	8,0

На Вашу думку, який статус повинна мати російська мова в Україні?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>
Російська мова має вільно використовуватися у приватному житті, але українська залишається єдиною державною	92,4	77,4	51,1	42,4
Російська мова повинна отримати статус офіційної в окремих регіонах України	4,0	12,1	26,6	23,7
Російська мова поряд з українською має стати державною по всій Україні	0,7	4,0	14,1	30,8
Важко відповісти	3,0	6,5	8,2	3,2

Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? (Дайте лише одну відповідь)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна загалом</i>
Вступ до ЄС	89,6	70,3	44,2	42,6	64,2
Вступ до Євразійського економічного союзу	3,5	7,5	22,8	24,0	12,7
Важко відповісти	6,8	22,2	33,0	33,4	23,1

Який варіант гарантування безпеки був би, на Вашу думку, найкращий для України? (Дайте лише одну відповідь)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна загалом</i>
Вступ до НАТО	80,0	54,2	34,0	29,1	51,2
Військовий союз з Росією та іншими країнами СНД	0,5	2,2	7,5	13,1	5,5
Військовий союз із США	2,6	1,2	0,3	1,6	1,5
Позаблоковий статус України	7,8	21,8	41,8	43,1	26,1
Інше	0,2	2,2	1,4	1,7	1,6
Важко сказати	9,0	18,3	15,0	11,4	14,1

ДИНАМІКА ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Ким Ви себе в першу чергу вважаєте? (Дайте лише одну відповідь)

	<i>Грудень-2013</i>	<i>Грудень-2014</i>	<i>Грудень-2015</i>	<i>Грудень-2017</i>	<i>Грудень-2018</i>	<i>Грудень-2019</i>
Мешканцем регіону (області чи кількох областей, міста/села), де Ви живете	35,3	19,2	12,2	15,8	18,2	15,6
Громадянином України	54,2	73,2	80,9	72,9	67,5	74,9
Представником свого етносу, нації	2,0	1,3	2,4	2,8	3,2	2,6
Громадянином Росії	3,2	0,1	0,3	0,3	0,0	0,3
Громадянином колишнього СРСР	2,5	2,9	1,9	2,9	2,2	2,7
Громадянином Європи	2,3	0,9	0,6	1,3	2,0	1,2
Громадянином світу	0,1	1,9	1,2	0,8	0,9	1,5
Інше	0,3	0,6	0,2	0,2	1,0	0,1
Важко сказати	0,1	0	0,3	2,9	5,0	1,0

Яким інтеграційним напрямом має йти Україна? (Дайте лише одну відповідь)

	<i>Грудень 2013</i>	<i>Грудень 2014</i>	<i>Грудень 2016</i>	<i>Грудень 2017</i>	<i>Грудень 2018</i>	<i>Грудень-2019</i>
Вступ до ЄС	46,4	57,3	57,9	59,1	59,4	64,2
Вступ до Митного союзу Росії, Білорусі, Казахстану	35,7	16,3	11,0	10,8	12,5	12,7
Важко відповісти	17,8	26,5	31,1	30,2	28,1	23,1

Який варіант гарантування безпеки був би, на Вашу думку, найкращий для України?

	<i>Квітень 2012</i>	<i>Травень 2014</i>	<i>Грудень 2014</i>	<i>Листопад 2015</i>	<i>Грудень 2016</i>	<i>Грудень 2017</i>	<i>Грудень 2018</i>	<i>Грудень 2019</i>
Вступ до НАТО	13,0	32,6	46,4	45,7	44,1	38,5	46,1	51,2
Військовий союз з Росією та іншими країнами СНД	26,2	13,0	10,1	8,2	6,4	5,3	7,2	5,5
Військовий союз із США	-	1,5	-	3,4	3,9	5,0	2,9	1,5
Позаблоковий статус України	42,1	28,3	20,9	22,6	26,4	28,6	24,1	26,1
Інше	0,9	1,0	1,0	2,4	2,5	3,1	3,0	1,6
Важко сказати	17,8	23,7	21,7	17,6	16,6	19,5	16,7	14,1